

Asia: VN/6769/2025

Asetusluonnos: tulosperusteisen tuen pilotointi maatalouden vesiensuojelussa

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit asetusehdotuksesta

Varsinais-Suomen liitto kannattaa tulosperusteisen tuen pilotointia ja pitää sitä tärkeänä askeleena kohti vaikuttavampaa maatalouden vesiensuojelua. Saaristomeren valuma-alue on Suomen ainoa jäljellä oleva HELCOMin hot spot -alue, ja maatalouden fosforikuormitus muodostaa alueen suurimman yksittäisen kuormituslähteen. Pilotin kohdentaminen valuma-alueelle on perusteltua ja tukee kansallisia ja EU-tason tavoitteita ravinnekuormituksen vähentämiseksi.

Hallitusohjelma sisältää monipuolisesti toimia vesien tilan parantamiseksi ja painottaa toimenpiteitä kolmella Saaristomeren pilottialueella. Vesiensuojelun vaikuttavuuden lisäämiseksi on kuitenkin samaan aikaan tärkeää etsiä uusia ja tehokkaita toimenpiteitä olemassa olevien ratkaisujen rinnalle.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastuskertomuksessaan 9.9.2024 todennut vesien ja merenhoidon rahoituksen vaikuttavuuden puutteet ja kustannustehottomuuden. Kustannusvaikuttavuus ei ole ollut merkittävä kriteeri toimenpiteiden valinnassa, suunnittelussa ja seurannassa. Rahoitusmekanismien kehittäminen on siksi tärkeä askel maatalouden vesiensuojelun tehostamisessa. Koska julkisella sektorilla on vain vähän kokemusta tulos- ja vaikuttavuusperusteisesta rahoituksesta, on järkevää, että tulosperusteista tukea ensin pilotoidaan. Tavoitteeksi tulee ottaa riittävä tietopohja ja toimintatavan arviointi mallin laajentamiseksi osaksi maataloustukijärjestelmää (CAP). Varsinais-Suomen liiton näkökulma on, että tulevalla CAP-kaudella tukijärjestelmää tulisi kehittää kustannus- ja hehtaariperusteisuudesta vaikuttavuusperusteisemmaksi. Lisäksi toimenpiteitä tulisi kohdentaa siten, että niillä voidaan edistää suljettua ravinnekiertoa sekä parantaa maaperän hiilensidontaa ja kasvukuntoa.

Tulosperusteinen rahoitusmalli mahdollistaa maatalousyrittäjien ja asiantuntijoiden innovaatiopotentialin valjastamisen tehokkaasti vesiensuojeluun ilman ylhäältä annettua rajattua keinovalikoimaa. Tulosperusteisuus kannustaa ja ohjaa viljelijöitä etsimään tehokkaimpia keinoja

fosforikuormituksen vähentämiseksi ja mahdollistaa toimenpiteiden kohdentamisen sinne, missä vaikutukset ovat suurimmat.

Pilotin kaksivuotinen voimassaoloaika on lyhyt tulosten saamiseksi, mutta perusteltu, jotta tulosperusteisia elementtejä on mahdollista sisällyttää jo Suomen seuraavaan CAP-suunnitelmaan. Perustelumuiistossa todetaan avustusta voitavan myöntää todetusti fosforiluvun alenemisesta pilotoinnin alussa ja lopussa otettujen maanäytteiden perusteella, mikä on kannatettavaa, jotta tuloksista saadaan mahdollisimman reaaliaikaisia. On järkevää, että pilotti kohdistetaan korkeimpien fosforilukujen pelloille. Maakunnan liitto huomauttaa, että rahoituksen tulee olla riittävä aidon kannusteen synnyttämiseksi. Pilotin rahoitus (500 000 euroa) on hyvin rajallinen suhteessa Saaristomeren valuma-alueen laajuuteen ja vesiensuojelutarpeisiin. Tulosten perusteella tulee arvioida mallin laajentamista 2030-luvulle ulottuvaksi ja varmistaa, että rahoitus on riittävä myös laajamittaisiin toimiin.

Varsinais-Suomen liitto pitää tärkeänä, että pilotin toteutuksessa hyödynnetään alueellista osaamista ja yhteistyötä tutkimuslaitosten, viljelijöiden ja viranomaisten välillä. Pilotista saatava tieto on arvokasta myös muille vesienhoitoalueille ja tukijärjestelmien kehittämiseen kansallisesti ja EU-tasolla.

Yksityiskohtaiset kommentit pykälien luonnoksista

-

Tiainen Miika
Varsinais-Suomen liitto